

Ulkoministeriö
VN/35814/2024
VN/35814/2024-UM-1

7.2.2025

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto luonnokseen kaikkien henkilöiden suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen Suomen täytäntöönpanoraportiksi

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää ulkoministeriötä mahdollisuudesta lausua YK:n tahdonvastaisia katoamia koskevan sopimuksen täytäntöönpanoraportin luonnokseen.

Sopimuksen sovellettavuutta Suomen olosuhteisiin demokraattisena oikeusvaltiona ei ole helppo arvioida, sillä vaikuttaa hyvin epätodennäköiseltä, että Suomessa katoaisi henkilöitä valtion toimesta tai myötävaikutuksella. Keskusliitto tuo kuitenkin pohdittavaksi joitain näkökulmia erityisesti maahanmuuton kontekstissa. Tahdonvastaisia katoamia käsittelevän komitean asiasta antamassa yleiskommentissa¹ tuodaan esille tilanteita, joita keskusliiton käsityksen mukaan olisi syytä pohtia myös Suomessa. Olisiko syytä varautua komitean kysymyksiin siitä, onko Suomessa mekanismeja, joilla pystytään tarvittaessa vastaamaan maahanmuuttoon liittyviin tilanteisiin yleiskommentin edellyttämällä tavalla – mukaan lukien tilanteet, joihin saatetaan joutua silloin, jos Suomessa otetaan käyttöön ns. käännetyislaki (Laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyin maahantulon torjumiseksi 482/2024)?

Tämän lisäksi keskusliitto mainitsee ajankohtaisen keskustelun sijaishuoltopaikoista luvatta poistuneiden lasten ja nuorten tilanteesta sekä sijaishuollon rajoitustoimivaltasäännöksistä, joiden muutoksista on juuri julkaistu työryhmän ehdotuksia.

Yleisenä huomiona keskusliitto toteaa, että täytäntöönpanoraportti käy ymmärrettävästi läpi, miten lainsäädäntö vastaa sopimuksen velvoitteisiin. Raportointiohjeiden mukaan raportin tulisi kuitenkin tuoda esille myös ajankohtainen tilannekuva – miten sopimuksen täytäntöönpanossa on edistytty käytännössä ja onko implementoinnissa mahdollisia haasteita tai esteitä². Suomen raportti voisikin tuoda säädösten lisäksi

¹ General Comment No. 1 (2023) on enforced disappearance in the context of migration (CED/C/GC/1), The UN Committee on Enforced Disappearances, 26 October 2023.

² Guidelines on the form and content of reports under article 29 to be submitted by States parties to the Convention, adopted by the Committee at its second session (ED/C/2), Committee on Enforced Disappearances, 26–30 March 2012, paragraph 9.

esille sisällöllisempää tilannekuvaa, silmällä pitäen jatkossa seuraavaa kommunikointia komitean kanssa (list of issues).

Artikla 1

Suomessa säädettiin laki välineellistetyn maahantulon torjumiseksi (482/2024), jota voidaan pitää hyvin poikkeuksellisenä niin kansallisesti kuin eurooppalaisella tasollakin. Oikeudelliset asiantuntijat olivat laajasti sitä mieltä sekä hallituksen esityksen luonnokseen antamissaan lausunnoissa että perustuslakivaliokunnan kuulemisissa, että laki on ristiriidassa niin oman perustuslakimme kuin kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kanssa. Ns. käännetykslakia ei ole vielä otettu käyttöön, mutta saattaisi olla tarpeen pohtia sitä, miten laki suhteutuu kyseessä olevaan kansainväliseen sopimukseen. On mahdollista, että komitea tulee kysymään asiasta – raportointiohjeiden mukaan komitea toisaalta toivoo kattavaa raportointia, mikä vähentää tarvetta pyytää lisätietoja asiasta³.

Sopimuksen mukaan valtiot eivät voi vedota hätätilaan tai muihin poikkeuksellisiin olosuhteisiin – edes kansallisen turvallisuuden ollessa uhattuna – oikeutuksena tahdonvastaisille katoamisille. Maahanmuuton ja tahdonvastaisten katoamisten välillä on suora yhteys⁴. Yleiskommentti po. sopimuksen tulkinnasta muuttoliikkeen yhteydessä toteaa, että tiukat rajoitustoimenpiteet – säilöönnotto ja ns. ”pushbackit” – rajoilla voivat johtaa ihmisten katoamiin. Onko Suomessa mekanismit, joilla pystytään ehkäisemään katoamisia ja etsimään kadonneita maahanmuuttoon liittyvissä prosesseissa yleiskommentin edellyttämällä tavalla? Olisiko raportissa syytä pohtia esimerkiksi, miten sopimusvelvoitteisiin vastataan, jos ns. käännetykslaki otetaan käyttöön? Mikä on Suomen vastuu, jos ihmisiä katoaa Suomen itärajalla? Valko-Venäjän ja Puolan rajatapahtumat ovat saaneet huomiota viime vuosina, kun ihmisoikeusjärjestöt ovat raportoineet ihmisoikeusloukkauksista ja jopa kuolemista rajan läheisyydessä⁵. Keskusliitto ehdottaa harkitsemaan raporttiin lisättävän maininta siitä, miten viranomaiset ovat varautuneet siihen, ettei vastaavaa tapahtuisi Suomen itärajalla.

Artikla 3 ja artikla 25:

Artikla 3 velvoittaa tutkimaan tahdonvastaiset katoamiset, jotka toteutetaan ilman valtion osallisuutta katoamiin. Artikla 25 taas käsittelee erityisesti lapsiin liittyviä kysymyksiä. Kuten raporttiluonnoksessa todetaan, artikla 3 jättää avoimeksi, mitä tarkoitetaan ”luvattomalla poisviemisellä”. Komitea on

---

³ Guidelines on the form and content of reports under article 29 to be submitted by States parties to the Convention, adopted by the Committee at its second session (ED/C/2), Committee on Enforced Disappearances, 26–30 March 2012, paragraph 2.

⁴ Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances on enforced disappearances in the context of migration, A/HRC/36/39/Add.2, Human Rights Council 2027. (<https://docs.un.org/en/A/HRC/36/39/Add.2>)

⁵ Esim. Human Right Watch on raportoinut Valko-Venäjän ja Puolan rajalla tapahtuvista ihmisoikeusloukkauksista vuodesta 2021 ja seuraa tilannetta edelleen (<https://www.hrw.org/news/2024/12/10/poland-brutal-pushbacks-belarus-border>).

puolestaan selventänyt lausunnossaan sitä, mitä sopimuksessa tarkoitetaan ei-valtiollisella toimijalla⁶. Sopimusala vaikuttaa olevan melko rajattu. Sopimuksesta neuvoteltaessa käytiin kuitenkin keskustelua myös rajanvedoista sopimuksen tahdonvastaisen katoamisen määritelmän suhteesta kidnappaukseen ja kaappaamiseen, ja rajanvetoa käydään komiteassa edelleen⁷. Keskusliitto esittääkin kysymyksen, olisiko mahdollista pohtia artiklan 3 soveltuvuutta myös sellaisiin tilanteisiin, joissa huoltajat lähettävät lapsensa toiseen maahan ilman lapsen suostumusta?

Suomessa on keskusteltu jo parikymmentä vuotta siitä, että maahanmuuttajataustaisia lapsia vaikuttaa ”katoavan” kouluista. Asia havaitaan yleensä juuri kouluissa, kun lapset eivät esimerkiksi palaa lomiltaan ilman, että olisivat myöskään siirtyneet toiseen kouluun opiskelemaan. Useissa tapauksissa on käynyt ilmi, että lapsi on ulkomailla tahdonvastaisesti. Kyseessä eivät ole kuitenkaan huoltoriitoihin liittyvät lapsikaappaukset, vaan Suomessa asuvat huoltajat ovat toimineet yhdessä. Asiaa on pyritty aika ajoin pitämään esillä, mutta valtakunnallista toimintamallia ei ole koskaan laadittu. Lapsiasiavaltuutettu järjesti pyöreän pöydän keskustelun asiasta vuonna 2018⁸, ja asiasta käydään keskustelua, mutta selkeän viranomaisrakenteen luominen ilmiön ehkäisemiseksi ei ole edennyt. Asiasta ilmestyi järjestön selvitys syksyllä 2024⁹, jonka mukaan työkaluja ilmiön ehkäisemiseen ja puuttumiseen on, mutta resurssien rajallisuus ja osin puuttuva tahtotila estävät ratkaisujen toteuttamisen.

Keskusliitto kysyykin, voisiko tahdonvastaisiin katoamisiin liittyvää sopimusta soveltaa näihin lapsen oikeuksia räikeästi rikkoviin tapauksiin siltä osin, että valtiolle tulisi vähintään selvittämismääräys asiassa? Voisi olla syytä kysyä, onko ilmiöstä johdonmukaista tiedonkeruuta, vai paneudutaanko asiaan aina vain pistemäisesti, esimerkiksi median tuotua esiin uusia tapauksia.

Toinen ryhmä, joiden maasta poistumiseen voi liittyä lapsen oikeuksien loukkauksia, ovat turvapaikanhakijalapset. Komitea on antanut Norjalle suosituksia liittyen turvapaikanhakijalasten katoamisiin vastaanottokeskuksista¹⁰. Komitea yhtyy kidutuksen vastaisen komitean ja lapsen oikeuksien komitean huoliin siitä, että satoja lapsia on kadonnut Norjan vastaanottokeskuksista vuoden 2015 jälkeen. Komitea kehottaa Norjaa tilastoimaan järjestelmällisesti vastaanottokeskuksista katoavien lasten tapaukset sekä tutkimaan ne perusteellisesti, jotta voidaan erottaa, onko mukana tahdonvastaisia katoamisia.

---

⁶ Statement on non-State actors in the context of the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances, CED/C/10. (https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CED%2FC%2F10&Lang=en)

⁷ emt. paragraph 5.

⁸ Muistio LAPS/58/2018 (<https://lapsiasia.fi/-/maahanmuuttajataustaisten-lasten-ojentautumismatkat-vanhempien-kotimaahan->)

⁹ Mohamed & Poikolainen (2024). Maahanmuuttajataustaisten nuorten henkeä ja terveyttä uhkaavat kurinpitomatkat. Katsaus hankkeen tuloksiin. Kriisivalmiusjärjestö, Kavala-hanke. (<https://kriisivalmiusjarjesto.fi/wp-content/uploads/2024/10/Kavala-raportti-2024.pdf>)

¹⁰ Concluding observations on the report submitted by Norway under article 29 (1) of the Convention, CED/C/NOR/CO/1, The Committee on Enforced Disappearances, 24 October 2024. (https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CED%2FC%2FNOR%2FCO%2F1&Lang=en)

Keskusliitto kysyy edelleen, olisiko syytä raportoida komitealle, miten Suomessa tilastoidaan ja selvitetään lasten poistumista vastaanottokeskuksista ja viranomaisrekistereistä kesken turvapaikkaprosessin. Pyritäänkö Suomessa ylipäättään selvittämään säännöllisesti, onko maassa ulkomaalaistaustaisia lapsia viranomaisten rekistereiden ja tukiverkostojen saavuttamattomissa?

Muita huomioita

Raporttiluonnos tuo esille myös artiklan 17 kohdalla kattavasti lainsäädännön tilaa liittyen vapautensa menettäneiden henkilöiden tilanteeseen laitoksissa, mutta ei anna käytännön tilannekuvaa asioista. Keskusliitto esittää pohdittavaksi, olisiko syytä kirjata esimerkiksi tilastoja ulkomaalaisten säilöönottoon liittyen. Raporttiluonnos kirjaa lainsäädäntöä myös liittyen sijaishuoltolaitoksiin. Keskusliitto haluaa tuoda esille aiheeseen liittyvän ajankohtaisen keskustelun sijaishuoltopaikoista luvatta poissa olevista lapsista: lastensuojelulainsäädännön uudistamiseen liittyen asiaa käsittelevä työryhmä on julkaissut loppuraporttinsa, joka on parhaillaan lausuntokierroksella¹¹. Sen mukaan luvattomia poissaoloja lastensuojelulaitoksista tapahtuu Suomessa päivittäin, ja suuri osa tilanteista hoidetaan laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstön toimesta eikä niistä tehdä virka-apupyynnöä ja/tai etsintäkuulutusta. Kun poissaolo jatkuu pitkään, eikä lasta ole aktiivisesta etsinnästä huolimatta tavoitettu, on syytä arvioida, onko tämä kadonnut. Huolestuttavaa on, että esimerkiksi vuonna 2023 tilastoiduista poissaoloista peräti 375 kesti yli 49 päivää. Raportti antaa tilastotietoa asiasta, käsittelee voimassa olevaa sääntelyä ja tekee ehdotuksia muutoksiksi. Raportti käsittelee myös sijaishuollon rajoitustoimivaltasäännöksiä ja tekee muutosehdotuksia niihin.

Keskusliitto panee merkille, että sopimus vaikuttaa olevan Suomessa vielä huonosti tunnettu. Raporttiluonnoksessa todetaan artiklan 23 yhteydessä yleisesti viranomaisille annettavasta perus- ja ihmisoikeuskoulutuksesta, mutta ehkä voitaisiin mainita myös, onko nimenomaisen sopimuksen tunnettuutta pyritty edistämään tai onko se suunnitteilla.

Yksittäisenä kommenttina keskusliitto huomauttaa vielä, että kohdassa 193 raportti toteaa, että sote-palvelut ovat 'kuntien järjestämävastuulla' – luonnollisesti sen tulisi olla 'hyvinvointialueiden järjestämävastuulla'.

---

¹¹ Sosiaali- ja terveysministeriö (2025). Vakavasti päihteitä ja väkivaltaa käyttäviä sekä rikoksia tekeviä alaikäisiä nuoria koskevan lastensuojelulainsäädännön uudistaminen, valmisteluryhmän loppuraportti. (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/166073/STM_2025_4_rap.pdf?sequence=4&isAllowed=y)